

Povijest i suvremenost svjetskih migracija - njihov utjecaj na gospodarstvo i društvo

Lukšić, Vedran

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:042947>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-13**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

VEDRAN LUKŠIĆ

**POVIJEST I SUVREMENOST SVJETSKIH
MIGRACIJA – NJIHOV UTJECAJ NA
GOSPODARSTVO I DRUŠTVO**

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

VEDRAN LUKŠIĆ

**POVIJEST I SUVREMENOST SVJETSKIH
MIGRACIJA – NJIHOV UTJECAJ NA
GOSPODARSTVO I DRUŠTVO**

Završni rad

JMBAG: 0303030498, izvanredni student
Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Ekonomska povijest

Znanstveno područje: Društvena znanost

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i ekonomija

Mentor/ica: prof.dr.sc. Marija Bušelić

Pula, srpanj, 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Vedran Lukšić, kandidat za prvostupnika Ekonomije , ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Vedran Lukšić

U Puli, 27.lipnja 2019. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Vedran Lukšić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Povijest i suvremenost svjetskih migracija – njihov utjecaj na gospodarstvo i društvo“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 27. lipnja 2019. godine

Potpis

Vedran Lukšić

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. MIGRACIJE – DEFINIRANJE I POJMOVNO ODREĐENJE.....	2
1.1. Odseljenik i odseljeničke skupine	3
1.2. Vrste i oblici migracija	4
1.3. Povijesni razvoj migracija.....	5
1.3.1. <i>Migracije u Americi</i>	6
1.3.2. <i>Povijesne migracije u Europi</i>	7
1.3.3. <i>Migracije u Indiji</i>	7
2. SUVREMENE SVJETSKE MIGRACIJE	8
2.1. Analiza suvremenih svjetskih migracija	8
2.2. Masovne izbjegličke migracije – Ruanda (Afrika)	11
2.3. Europske migracije – povijesni razvoj, uzroci	13
2.4. <i>Migracijska i izbjeglička kriza na Balkanu</i>	14
3. Analiza migracija u Hrvatskoj.....	18
3.1. <i>Povijesne i današnje migracije u Hrvatskoj – uzroci iseljavanja nekada i danas</i>	19
3.2. <i>Emigracije od 1991. godine do danas</i>	22
3.3. <i>Analiza iseljenih Hrvata u svijetu: Amerika, Australija i zemlje Europske unije</i>	24
4. Utjecaj migracija na gospodarstvo i društvo - uzroci i posljedice.....	29
4.1. Ekonomske posljedice.....	30
4.2. Društvene posljedice.....	31
ZAKLJUČAK	32
POPIS LITERATURE.....	37
POPIS SLIKA	40
POPIS TABLICA.....	40
POPIS GRAFIKONA.....	40

UVOD

Ovaj završni rad istražuje povijesti i suvremenosti svjetskih migracija te njihov utjecaj na gospodarstvo i društvo. Cilj rada je definirati i objasniti povijest i suvremenost svjetskih migracija te njihove utjecaje na gospodarstvo i društvo. Migracije stanovništva postoje od kada postoji i čovječanstvo. Čovjek je od uvijek imao potrebu za mobilnošću, odnosno za kretanjem i promjenom prostora a razlozi su bili raznoliki. Kada su u pitanju migracije tada većina ljudi, nevoljno, a neki i prisilno napuštaju svoje domove, bilo to u potrazi za boljim plaćenim poslom, zbog boljih životnih uvjeta, gladi i siromaštva ili zbog spašavanja života uslijed ratnih zbivanja.

Zbog boljeg razumijevanja prošlosti i sadašnjosti svjetskih migracija te njihovog utjecaja na društvo i gospodarstvo u prvom dijelu rada će biti definirane i pojmovno određene migracije, odseljenik i odseljeničke skupine, vrste i oblici migracija, povijesni razvoj migracija s posebnim naglaskom na razvoj najznačajnijih i najvećih migracija: u Americi, Europi i u Indiji. Nadalje će u prvom dijelu rada, u zadnjem potpoglavlju biti riječi o utjecaju migracija na gospodarstvo i društvo te o njihovim uzrocima i posljedicama.

U drugom dijelu rada biti će obrađene svjetske migracije, odnosno biti će prikazana analiza suvremenih svjetskih migracija, uzroci, te utjecaj istih na gospodarstvo i društvo, biti će riječi o masovnim izbjegličkim migracijama u Africi na području Ruande te o europskim migracijama. Kod europskih migracija pažnja je usmjerena na europske nomade (irske putnike i Rome), na definiranje uzroka suvremenih migracija u Europskoj uniji i na analizu migranata. Nadalje će biti riječi o migracijskoj i izbjegličkoj krizi na Balkanu. U zadnjem potpoglavlju rada analizirane su migracije u Hrvatskoj, njihova povijest, uzroci iseljavanja nekada i danas te analiza iseljenih Hrvata u svijetu: u Americi, Australiji i u zemljama Europske unije.

Za potrebe izrade rada autor se koristi metodom analize i sinteze, metodom komparacije, povijesnom metodom, matematičkom te metodom deskripcije.

1. MIGRACIJE – DEFINIRANJE I POJMOVNO ODREĐENJE

Migracije (lat. migrare) od uvijek, od čovjekova postojanja, podrazumijevaju seljenje, promjene, odnosno bilo kakav oblik privremenog ili trajnog prostornog premještanja (ljudi ili životinja). „Tumačenja migracije koja previše ističu njezinu »normalnost«, smjenjuju ujedno značaj njezine razorne/dezorganizacijske, odnosno stvaralačke dimenzije u odnosu na društvene strukture svojstvene čovjeku a ne životinji. Migracija (u općem smislu) postaje problematizirana kada je prestanemo promatrati kao trajnu interakciju čovjeka s prirodom (usp. nomadska kretanja) i kada ustanovimo da je ona posljedica i činilac društvenih promjena.“¹ Ljudi se nisu selili ukoliko nisu imali potrebu za prirodnim resursima, jer bi tada napuštanje teritorija značilo gubitak zavičaja, jezika, običaja te otuđenje. Preciznim definiranjem granica, odseljenici (emigranti) se prilagođavaju društvima koja su već nastanjena na područjima imigranata (doseljenika) koji postavljaju pravila ili uvjete življenja te rade društvenu selekciju prilikom prihvaćanja emigranata jer vide u njima vlastite koristi. Tada su se počele razvijati i znanosti koje su problematizirale migracije. Glavnim razlogom migracija smatrao se nedostatak proizvodnih resursa.

„Opća skupština UN-a prihvatila je 18. prosinca 1990. Konvenciju o zaštiti prava migrantskih radnika i članova njihovih obitelji te je 2000. odlukom Ujedinjenih naroda taj dan proglašen Međunarodnim danom migranata.“² Međunarodni dan migranata naglašava potrebu za političkom zaštitom ljudskih prava i sloboda. „Sloboda kretanja ljudi, izdavanje boravišnih i radnih dozvola, „odljev mozgova“, politika azila, krijumčarenje ljudi, integracija stranaca, neke su od aspekata tematike migracija koja u posljednjih 20 godina postaje sve prisutnija na globalnoj sceni. Tematika migracija jedna je od prioritetnih tema na agendi Ujedinjenih naroda. Osobitu pažnju tematici migracija posvećuje Gospodarsko i socijalno vijeće (ECOSOC) UN-a kroz svoju funkcionalnu komisiju – Komisiju za stanovništvo i razvoj čija je tema godišnjeg zasjedanja 2012. bila posvećena upravo migracijama, kao i Globalni forum za migracije i razvoj (GFMD) koji prati svjetske migracijske trendove te donosi zaključke

¹ Heršak, E., Poslijeratna *migracijska perspektiva Evrope*, Suvremene svjetske migracije, Centar za istraživanje migracija i narodnosti, Zagreb, 1985., u Migracijske teme 1 (1985), 1:5-20, str. 5.-6., dostupno na: www.hrcak.srce.hr (28.11.2018.)

² DZS, *Međunarodni dan migranata*, 2016., str. 1., dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/important/Interesting/articles/Međunarodni%20dan%20migranata.pdf> (30.11.2018.)

i preporuke. Glavna međunarodna organizacija koja se bavi razumijevanjem pitanja migracija i praćenja, kako društvenog i gospodarskog tako i kriminalnog aspekta migracija, je Međunarodna organizacija za migracije (International Organization for Migration, IOM).³ Pojmom migracija bave se brojne znanosti a neke od njih su povijest (proučava se povijest migracija, posebno u pogledu političkih povijesnih zbivanja koje se promatraju kao i uzroci migracija koje imaju i svoje posljedice), ekonomija (migracije utječu na ekonomsko stanje zemlje pa se bavi proučavanjem ekonomskih tokova kao npr. tržište rada, zaposlenost/nezaposlenost, potrošačka potražnja), geografija (zbog proučavanja migracijskih tokova), demografija (proučavaju se demografski faktori migranata), sociologija (migracije utječu na društvene odnose, migranti postaju dio drugih zemalja koje imaju drugačiju kulturu pa se promatra njihova integracija sa domicilnim stanovništvom, stvaraju se migrantske institucije u zemljama koje su primile migrante).

1.1. Odseljenik i odseljeničke skupine

„Općeniti okvir odseljeničke slike podupire se prigodnom tvrdnjom kako se odseljenikom treba smatrati svaka osoba odseljena iz zemlje podrijetla, domovine, ne smjerajući se vratiti. On zacijelo bolje odgovara idealnotipičnoj shemi odseljene osobe čijem se odlasku, već i po kulturnim navikama, dopisuje stanovit tragični dodatak skriven u onomu: bez povratka.“⁴ Danas se odseljenikom smatraju osobe koje se sele u inozemstvo prvenstveno zbog zarade, kao etike glavne svrhe odseljenja pa se razvilo nekoliko tipologija odseljeničkih skupina.

Oseljeničke skupine mogu se podijeliti na:⁵

- odseljeništvo žrtava,
- imeperijalno, carsko odseljeništvo,
- radno odseljeništvo,
- trgovačko odseljeništvo,

³ Migracije, *Ministarstvo vanjskih i unutranjih poslova RH*, 2018., dostupno na:

<http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/migracije/> (28.11.2018.)

⁴ Rogić, I., Čizmić, I., *Modernizacija u Hrvatskoj i hrvatska odselidba*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2011., str. 15.

⁵ Ibidem, str. 15.-17.

- političko odseljeništvo,
- kulturno i znanstveno odseljeništvo.

Odseljeništvo žrtava podrazumijeva odseljeničke skupine koje su odbjogle zbog izravnog nasilja (genocidi, ratovi) ili organiziranog nasilja (roblje).

Imprijalno ili carsko odseljeništvo podrazumijeva odseljavanje zbog carskog osvajanja izvanjskih područja pri čemu carske uprave stvaraju potreban upravljački sloj radi ostvarivanja carskih ciljeva (npr. rimske, britanske, španjolske, austrijske i ugarske kolonizacije).

Radno odseljeništvo podrazumijeva iseljavanje zbog posla ili zbog zarade. Takvi iseljenici odlaze jer nastoje radom u drugoj zemlji rekonstruirati životnu perspektivu pa se traže oblici rada koji „obećavaju“.

Kod *trgovačkog odseljništva* karakteristične su skupine na temelju trgovinske ekspanzije, često je to odseljavanje od zemlje podrijetla u posve udaljena područja (npr. kinesko trgovačko odseljništvo).

Političko odseljništvo je takav tip odseljništva koji se može povezati sa odseljeništvom žrtava, jer zbog uskraćenih političkih prava dolazi do različitih oblika nasilja nad tim skupinama ili populacijama.

Kulturno i znanstveno odseljništvo podrazumijeva odseljavanje pojedinih religijskih zajednica na područja koja su za njihovu vjersku praksu povoljna (seljenje protestantskih zajednica u Ameriku). U ovu skupinu također spadaju iseljenici koji su napustili domove zbog profesionalnih aspiracija (odlazak mladih znanstvenika).

Prilikom određivanja tipologije odseljništva potrebno je skupine predočiti kao posebne društvene sudionike i u zemlji doselidbe i u zemlji podrijetla.

1.2. Vrste i oblici migracija

Općenito se migracije mogu podijeliti na emigracije (odseljavanje iz domicila) i imigracije (doseljavanje) a oba pojma podrazumijevaju pokretljivost populacije u prostoru.

Pokretljivost populacije može biti:⁶

- rezidencijalna te podrazumijeva kretanje u lokalnoj zajednici,
- intra - urbana, ruralno - urbana te urbano - ruralna pokretljivost koja se odvija u nekoj regiji unutar granica države,
- inter – regionalna i inter – urbana pokretljivost odvija se izvan područja državne granice s drugom državom te
- međunarodna pokretljivost koja obuhvaća migracije u svijetu.

S vremenom su utvrđeni i razvijeni brojni razlozi migracija koji su proizlazili iz različitosti motiva te vremenskih i prostornih kriterija pa su nastali različiti oblici migracija, a neki od njih su ekonomske migracije (migracije radne snage), trajne i privremene, vanjske i unutrašnje, dobrovoljne i prisilne, političke, moderne migracije u koje danas spadaju suvremene migracije, klimatske migracije te druge.

Suvremene migracije su moderne svjetske migracije koje imaju jednu ključnu razliku od ranijih oblika: nacionalne granice na kojima se ograničavaju pokušaji migracija određenih grupa po kvotama koje oblikuju političke snage.⁷ Većina suvremenih migracija slijedi ekonomske obrasce. Ljudi uvijek traže bolje ekonomske prilike.

1.3. Povijesni razvoj migracija

Migracije su jedna od čovjekovih aktivnosti od kada je njegov davni predak stao na svoje noge, počeo se razvijati u svim pogledima te nastanjivati kontinente.

Tijekom ljudske povijesti bilo je nekoliko važnih velikih seoba koje su se povezivale s putovanjima afričkih plemena, preookeanskim putovanjima te seobama Huna.

„Encyclopedia Britannica kao najveću migraciju u ljudskoj povijesti prepoznaje takozvanu Veliku atlantsku migraciju kojom je od 1820. do 1980. godine iz Europe u Sjevernu Ameriku, prvenstveno SAD, preselilo čak 37 milijuna ljudi. Ova se epska

⁶ Bell, M., Ward, G., *Comparing temporary mobility with permanent migration*, *Tourism Geographies*, 2(1) (87-107), 2000., str. 94.

⁷ Grabanowski, E., *How Human Migration Works, Modern Migration*, HowStuffWorks, 2018., dostupno na: <https://science.howstuffworks.com/life/evolution/human-migration5.htm> (28.11.2018.)

seoba naroda odvijala u dva velika vala, od kojih je svaki imao barem po 15-ak milijuna ljudi. Prvi se odvijao sredinom 19. stoljeća i glavni mu je uzrok bila ogromna glad koja je zavladała sjevernim i zapadnim dijelovima Europe, a tada su izbjeglice uglavnom bili Irci, Nijemci i Nizozemci. Drugi je val uslijedio na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće iz istih razloga (neimaština, glad, sukobi), ali ovaj su put emigraciju činili uglavnom stanovnici Jugoistočne i Istočne Europe, među kojima i veliki broj ljudi iz naših krajeva.⁸ Današnje migracije određene su seobama i povijesnim događajima koji su se zbivali prije nekoliko stotina godina.

1.3.1. Migracije u Americi

U 16. stoljeću se zbila transatlantska migracija europskog stanovništva prema Americi, zatim prisilno premještanje Afikanaca na tlo Amerike koje je trajalo od 16. stoljeća pa sve do 19. stoljeća kada se ljudima trgovalo kao robljem kojeg je bilo 12 milijuna, od kojeg je jedan dio smrtno stradao dok je ostatak poslan u Južnu Ameriku, na Karibe i u Europu kao plantažni radnici i jeftina radna snaga.

S obzirom na to da su brojčano bili moćni, Afrikanci su utjecali na promjene kulturne, društvene i ekonomske slike kontinenta na kojima su bili izrabljivani. Nakon ukidanja ropstva 1865. godine crnačko stanovništvo uglavnom nastanjuje Južnu Ameriku. Posljedice nehumanih odnosa bjelačkog stanovništva nad crnom braćom su i danas vidljive te utječu na trenutne sukobe ali utjecat će i na odnose budućih generacija.

U vrijeme Drugog svjetskog rata odvija se još jedna značajnija migracija Afrikanaca u Americi jer su otvorene brojne nove tvornice u Sjevernoj Americi. „U unutarnjim migracijama u SAD-u u prvih šezdesetak godina 20. stoljeća gotovo sedam milijuna Afroamerikanaca u nekoliko se faza preselilo s ruralnog Juga u sjeverozapadne, srednjojzapadne i zapadne države SAD-a. Kraj 20. stoljeća obilježava znatnije aktiviranje transatlantskih migracijskih ruta, ali u suprotnom smjeru, iz Amerike prema visokoindustrijaliziranim zemljama Zaljeva, ali i prema

⁸ Sučić, N., *Najznačajnije i najveće migracije u novijoj ljudskoj povijesti*, Idesh.net, 2015., dostupno na: <http://idesh.net/report/najznacajnije-i-najvece-migracije-u-novijoj-ljudskoj-povijesti/> (29.11.2018.)

„azijskim tigrovima“.⁹ Nove rute migracija imaju ekonomsku i poslovnu prirodu zbog napretka znanja i tehnologije, pa visokoobrazovani traže bolje poslovne prilike. Sljedeća velika migracija događala se krajem 20. stoljeća kada u SAD emigriraju Afrikanci i Hispanoamerikanci koji i danas čine velik postotak američkog stanovništva. Danas u Ameriku emigriraju ilegalci u potrazi za poslom te izbjeglice koje imaju neka obiteljska srodstva uz pomoć kojih ostvaruju bolji život i bijeg iz nerazvijenih ili ratom zahvaćenih područja.

1.3.2. Povijesne migracije u Europi

Nakon Drugog svjetskog rata migracijama je zahvaćena Europa, kao posljedica njemačkih i ruskih sukoba. Padom Berlinskog zida dolazi do migracijskog vala. Velik broj Rusa nastanjuje Njemačku, Njemci su protjerani iz zemalja Istočnog bloka, posebnu štetu osjetilo je stanovništvo Poljske, Čehoslovačke i Ukrajine jer je zbog straha od nacista moralo napustiti svoje domove. Europu su zahvatile migracije i krajem 20. te početkom 21. stoljeća, o kojima će biti više riječi u potpoglavlju 2.3.

1.3.3. Migracije u Indiji

Za današnje migracije na području Indije zaslužni su povijesni događaji koje je izazvala Velika Britanija 1947. godine, kada je morala priznati neovisnost Indiji, pa je istu iz osobnih koristi podijelila na muslimanski Pakistan i na hinduističku Indiju koje su u sukobima i danas te vode ratove kojima zbog neznanja vladajućih nema kraja. Posljedice tih sukoba su glad, neimaština, sramotno krvoproliće nedužnih, mržnja te izbjeglištvo.

⁹ Vitas, Z., *Prisilno premješteno 12 milijuna Afrikanaca*, Večernji.hr, 2015., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/prisilno-premjesteno-12-milijuna-afrikanaca-1026180> (29.11.2018.)

2. SUVREMENE SVJETSKE MIGRACIJE

Prethodno je bilo riječi o svjetskim migracijama koje su se odvijale kroz povijest, dok će u nastavku biti riječi o suvremenim, odnosno modernim migracijama. Svjetske migracije su se počele razvijati nakon Drugog svjetskog rata kada su postale masovne te su izazvane negativnim potisnutim faktorima (glad, neimaština, zapošljavanje, obrazovanje, ratovi). Isti faktori utječu i na današnje migracije stanovništva.

„Istraživanje Svjetske banke pokazuje da su se migracijski tokovi posljednjih desetljeća ustalili, te da se nisu značajnije promijenili u posljednjih pet desetljeća. Od 1960. pa do 2015. godine, primjerice, udio migranata u svjetskom stanovništvu kreće se u rasponu od 2,5 do 3,5 %. Od toga, oko 60 % imigranata, od njih ukupno oko 250 milijuna, odlazi u 10 zemalja koje najviše privlače imigrante. Vrijedi istaknuti i da gotovo dvije trećine visoko obrazovanih imigranata odlazi u SAD, Kanadu, Australiju i Veliku Britaniju.“¹⁰ Za primjer suvremenih migracija mogu se navesti migracijski tokovi od sjeverne do južne Amerike, koje su bile karakteristične i u vrijeme industrijalizacije. Osim američkih migracija za primjere svjetskih suvremenih migracija u radu će biti prikazane i migracije na prostoru Europe, s posebnim osvrtom na migracije europske države Republike Hrvatske.

2.1. Analiza suvremenih svjetskih migracija

Nakon Drugog svjetskog rata započinju veliki valovi raseljavanja ljudi po cijelom svijetu. Sjeverni gradovi Amerike su bili tijekom 20. stoljeća industrijalizirani te su nudili puno poslova u industrijskim postrojenjima, dok je na jugu Amerike, posebno u Meksiku, prevladavala suprotnost, pa su se ljudi kretali od juga prema sjeveru u potrazi za poslom. Isti razlozi migracija (ekonomski) iz Meksika i Južne Amerike u Sjevernu Ameriku prevladavaju i danas. Nakon 1980-ih američke migracije kreću se od sjevera prema jugu jer su neke industrije počele propadati zbog prevelike strane konkurencije. U međuvremenu su gradovi na jugu i zapadu počeli koristiti nove tehnologije, otvarajući nove industrije koje su nudile brojne poslove. „Između 1995. i

¹⁰ Ibidem

2000. najveći pokret iz jedne države u drugu bio je od New Yorka do Floride.¹¹ Osim u SAD-u najveći povijesni migracijski tokovi odvijali su se na području Europe, Bliskog istoka, u Africi te u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD).

O migracijama suvremenog doba biti će više u nastavku.

U tablici 1. prikazan je broj međunarodnih migranata u Svijetu po regijama 2000. godine.

Ukupan broj migranata u svijetu u 2000. godini iznosio je 175 milijuna, od čega je najveći broj migranata pripadao regiji Europa (56 milijuna), zatim regiji Azija (50 milijuna migranata), Sjevernoj Americi (47 milijuna migranata), Afrika (16 milijuna) te Oceanija (6 milijuna) i Latinska Amerika (6 milijuna).

Tablica 1.: Broj međunarodnih migranata u Svijetu i po regijama 2000. godine

Regija	Broj migranata u milijunima	Udio u ukupnom stanovništvu
Svijet:	175	2,9
Razvijenija područja	104	8,7
Slabije razvijena područja	71	1,5
Najslabije razvijena područja	11	1,6
Afrika	16	2,1
Azija	50	1,4
Europa	56	7,7
Latinska Amerika	6	1,1
Sjeverna Amerika	41	13,0
Oceanija	6	19,1

Izvor: Graovac Matassi, V., *Svjetski dan migracija*, Geografija.hr, 2004., dostupno na:

<http://www.geografija.hr teme/svjetski-dan-migracija/> (29.11.2018.)

U nastavku, na slici 1. prikazana je procjena neto migracija po porijeklu i destinaciji između 2010. i 2015. godine.

¹¹ Grabanowski, E., op.cit.

Migracije na karti sa slike 1. su utemeljene na procjenama Odjeljenja za stanovništvo UN-a. Na karti su žutim točkama označeni tokovi kretanja ljudi (1.000 ljudi).

Plavim točkama označene su pozitivne migracije dok su crvenim označene negativne migracije. Na karti je vidljivo da se u razdoblju od 2010. – 2015. godine najveće migracije usmjeravaju na području Europe, Afrike i SAD-a.

Slika 1.: Procjena neto migracija po porijeklu i destinaciji između 2010. i 2015. godine

Izvor: *Svjetske migracije – na jednoj mapi*, 2017., dostupno na: <http://unijauprs.org/svjetske-migracije-na-jednoj-mapi/> (29.11.2018.)

Kao kritično područje iz kojeg emigrira velik broj ljudi za primjer se navodi Sirija zbog ratova koji se odvijaju na tom području pa izbjeglice masovno bježe najviše prema europskim zemljama. Kritična područja zahvaćaju i Ameriku (iz Meksika i siromašnih latino američkih država stanovništvo odlazi u sjevernu Ameriku).

Pozitivne globalne migracije koje donose ekonomske koristi obuhvaćaju Veliku Britaniju kao zemlju Europske unije, Australiju te južnu Afriku. Kod pozitivnih

migracija "migranti su poduzetnici, radnici, potrošači i porezni obveznici. Kvalificirani radnici migriraju naročito u SAD, a time dolazi i do ekonomskog rasta, naročito u sektoru građevinarstva, poljoprivrede i usluga. Imigracije također povećavaju prihode porodica u zemljama u razvoju putem doznaka."¹² Danas su svjetske migracije masovne, odnosno na granična područja nekontrolirano navaljuju velike mase imigranata, uglavnom izbjeglica pa su države uvele stroge mjere prema istima.

„Tijekom 2001. godine samo 31% zahtjeva za pružanje azila je odobreno u razvijenim zemljama. Državne politike o useljavanju, pružanju azila i prihvaćanju izbjeglica pogotovo su se pooštrile nakon napada na SAD 11. rujna 2001. godine. Još jedan od razloga za ograničavanje useljavanja u razvijene zemlje Zapadne Europe i SAD su masovne migracije do kojih je došlo nakon pada Berlinskog zida te raspada bivšeg SSSR-a i Jugoslavije. U razdoblju između 1989. i 1993. godine emigriralo je oko 4 milijuna ljudi i to uglavnom iz Istočne u Zapadnu Europu, a još 3 milijuna je raseljeno zbog rata na području bivše Jugoslavije, uključujući oko 670 000 emigranata iz Zapadne Europe u Sjevernu Ameriku. Prema izvješću UN-a u razdoblju od 1997. do 2001. godine broj izbjeglica u Svijetu smanjio se za 24% u odnosu na prethodno petogodišnje razdoblje.“¹³ Danas izbjeglice predstavljaju problem vlastima koje se bore s njihovim prihvatom, smještajem, pružanjem primarnih životnih potreba, s vođenjem brige o sigurnosti lokalnog stanovništva koje nerijetko trpi štete došljaka (krađe, napadi).

2.2. Masovne izbjegličke migracije – Ruanda (Afrika)

Jedna od država koja je pogođena masovnim migracijama izbjeglica je Ruanda (slika 2.) u Africi, u kojoj se vode dugogodišnji ratovi manjinskih pripadnika Tutsu i pripadnika vladajućeg naroda Hutu. Genocidi nad Tutsima, podvođenje žena kao seksualnog roblja i glad natjerali su stanovništvo na masovna izbjeglička iseljavanja. Sukobi u Ruandi i danas traju ali u manjoj mjeri te su uglavnom političke prirode.

¹² *Svjetske migracije – na jednoj mapi*, 2017., dostupno na: <http://unijauprs.org/svjetske-migracije-na-jednoj-mapi/> (29.11.2018.)

¹³ Graovac Matassi, V., op.cit.

U 2017. godini veliki val iseljenika iz Afrike krenuo je prema Europi.

Slika 2.: Izbjegllice iz Ruande

Izvor: Graovac Matassi, V., *Svjetski dan migracija*, Geografija.hr, 2004., dostupno na: <http://www.geografija.hr teme/svjetski-dan-migracija/> (29.11.2018.)

„Do 2020. godine iz Afrike će do Starog kontinenta pokušati doći oko 15 milijuna ljudi, put preko Sredozemlja. Nigerija, Demokratska republika Kongo, Sudan i Etiopija, četiri su zemlje iz kojih se očekuje najveći migracijski val prema Europi. Od 2014. – 2017. godine oko 550.000 Afrikanaca zatražilo je azil u EU. Najviše ih je iz Eritreje (oko 100.000), Nigerije (80.000) i Somalije (60.000), slijede Gambija (40.000), Mali i Alžir (po 30.000), Sudan, DR Kongo, Gvineja i Senegal (svi više od 20.000). Izbjegllice iz Eritreje i Somalije imaju pravo na azil jer dolaze iz ratnih područja, a ostali su označeni kao ekonomski migranti. Broj afričkih izbjeglica znatno će se povećati, ako EU financijski ne podrži pogođene zemlje te ne promijeni svoju politiku prema tražiteljima azila koji su ekonomski migranti.“¹⁴ Neslaganje i netrpeljivost među političkim pripadnicima u Africi mogla bi cirkularno dovoditi do ponovnih krvničkih pohoda suprotstavljenih strana, stoga je potrebno u navedene događaje uključiti Vlade ostatka svijeta s ciljem uvođenja reda i mira na tom području,

¹⁴ Mandir, A., Jurasić, D., *Iz Afrike u Europu sprema se 15 milijuna migranata!*, Večernji.hr, 2017., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/iz-afrike-u-europu-sprema-se-15-milijuna-migranata-1140561> (29.11.2018.)

u protivnom će stradati veliki broj nedužnih žrtava te će se u potrazi za sigurnim tlom i hranom povećati valovi migranata.

2.3. Europske migracije – povijesni razvoj i uzroci

U Europi je obrazac migracija popraćen sličnim slijedom kao i migracije u Americi. Do 1930-ih godina Europljani su se iseljavali u prekontinentalne zemlje (najviše u SAD) dok su se u isto vrijeme na područje Europe doseljavali Poljaci i Ukrajinci u potrazi za poslom. Bogatstvo radnim mjestima na prostoru europskih gradova (u Njemačkoj, Francuskoj i Velikoj Britaniji) također privlači useljenike iz Turske, Pakistana te s područja Bliskog istoka. Nakon 1950-ih godina Europa postaje poznata po suvremenim migracijama na koje su utjecali razni čimbenici poput ratova (npr. u vrijeme Domovinskog rata veliki broj izbjeglica emigrira u zemlje Istočne i Zapadne Europe, ratovi u Africi, Siriji te drugim državama), politički čimbenici, ekonomski čimbenici (potraga za poslom – radne migracije), etnička čišćenja te drugi razlozi. Prostor Europe počinje se gledati kao migracijsko odredište zbog brojnih resursa za iskorištavanje, međutim, danas porast populacije u pojedinim državama izaziva probleme dugoročnih učinaka na društvo i prirodu.

Danas na prostoru Europe još uvijek postoje malene skupine koje se tijekom svojih migracija nikada nisu u potpunosti integrirale s nekim društvima niti su prihvatili naseljeni urbani stil života već održavaju nomadsko postojanje kretanjem od grada do grada a to su irski putnici i europski Romi koji prenose svoje tradicije na sljedeće generacije, govore svoje arhaične jezike. Romi u Irskoj se suočavaju s diskriminacijom i siromaštvom.

Godine 2016. u Irskoj je provedeno istraživanje pod nazivom „Romski projekt: Istraživanje o Romima u Balbriganu“. Rezultati istraživanja su bili razočaravajući jer je utvrđeno da su žrtve rasizma. „Rasizam je dio svakodnevnog života pripadnika romske zajednice, i na poslu, kao i u svakodnevnom životu. Više od tri četvrtine ispitanika priznalo je da su bili žrtve rasizma u Irskoj. Ipak, 90% ih je izjavilo da ne bi prijavili ovakve incidente policiji. Čak je 90% Roma nezaposleno. Prosječno vrijeme

boravka Roma u Irskoj je oko 12 godina.“¹⁵ Nakon uvida u svakodnevni život Roma, David Stanton, državni ministar pravosuđa, podržao je navedenu manjinu te radi na njihovom uključivanju u društvenu zajednicu. „Od prve polovice 19. stoljeća, Romi su dolazili iz Velike Britanije u Irsku radi sezonskih poslova. Kasnije, s padom komunizma i prihvaćanjem 15 novih članica u EU, romske zajednice se počinju doseljavati u Irsku iz zemalja srednje i istočne Europe. Većina Roma je stigla iz Rumunjske. Procjenjuje se da u Irskoj živi između 3 000 i 5 000 Roma. Oni nisu ravnomjerno raspoređeni u cijeloj zemlji, čak ima dijelova u kojim nema Roma. Najviše su koncentrirani u blizini dva najveća grada, Dublina i Corca. Ne postoje službeni podaci o broju Roma, prema navodima nevladinih organizacija, jer se mnogi tijekom popisa stanovništva ne žele izjasniti kao Romi.“¹⁶ Irski putnici i Romi su često progonjeni pa su danas nerijetko zaštićeni Zakonima o ljudskim pravima i slobodama s namjerom očuvanja njihovog identiteta. Spomenute skupine nastanjuju brojne europske države (npr. Rumunjska, Mađarska, Hrvatska, dr.). Oni stalno sele pa takve skupine pripadaju privremenim migrantima.

Glavni uzroci suvremenih migracija su nezaposlenost te nemiri, ratovi i terorizam. Migracije se promatraju kao seobe naroda iz domicila (zemlje podrijetla) u neku drugu državu, iz određenih razloga.

Odseljenici se sele u inozemstvo prvenstveno zbog zarade te zbog ratom zahvaćenih država (odseljništvo žrtava). Radno odseljeničtvo podrazumijeva iseljavanje zbog posla ili zbog zarade. Takvi iseljenici odlaze jer nastoje radom u drugoj europskoj zemlji rekonstruirati životnu perspektivu pa se traže oblici rada koji „obećavaju“.

Za zemlje u kojima vlada ratno stanje, zemlje Europske unije predstavljaju oazu mira, spasa, sigurnosti i boljih životnih uvjeta.

2.4. Migracijska i izbjeglička kriza na Balkanu

Drugi uzrok migracijama u EU su ratovi zbog kojih su brojne izbjeglice morale napustiti svoje domove, pa je tu riječ o migracijskoj izbjegličkoj krizi. U 2014. i 2015.

¹⁵ Carragher, N. - J., *Život Roma u Irskoj: Kako je Irska zaboravila na svoje Rome*, Romi.hr, 2017., dostupno na: <http://romi.hr/fokus/hrvatska/kako-je-irska-zaboravila-na-svoje-rome> (29.11.2018.)

¹⁶ Ibidem

godini zemlje EU zahvatio je nekontroliran priljev migranata i izbjeglica koje su napustile domove zbog terorizma, ekstremizma i ratnih stradanja (izbjeglički val dolazio je u sklopu tzv. Arapskog proljeća, uslijed tranzicijskih procesa Bliskog istoka i Sjeverne Afrike, zbog čega je došlo do građanskog rata u Siriji i Libiji, u njima susjednim zemljama (Libanon, Turska).

„Izbjeglička kriza potencirana je ratovima i prevratima u arapskim zemljama Mediterana, ali i nedorečenim intervencijama zapadnih saveznika u slamanju tamošnjih diktatorskih režima u Arapskom proljeću. Iako se u većini arapskih zemalja nije dogodilo ništa posebno osim smjene pojedinih ministara ili izmjena nekih zakona (u vezi sa subvencioniranjem hrane ili goriva), primjerice u Libanonu, Jordanu, Alžiru, Maroku, Mauretaniji, Saudijskoj Arabiji, Omanu, Kataru i Ujedinjenim Arapskim Emiratima, veći prosvjedi, prevrati i sukobi zahvatili su Tunis, Libiju, Egipat, Siriju, Jemen i Bahrein.“¹⁷ Smatra se da se ovaj izbjeglički val mogao naslutiti da su se za njega mogle izvršiti bolje pripreme, međutim to nije učinjeno, posebno ne u zemljama tzv. Balkanske rute koja obuhvaća zemlje članice od Grčke do Njemačke.

Za migrante je EU bila najbliža i najsigurnija zona u koju su masovno navaljivali na graničnim prijelazima, neovisno o poduzetim mjerama i pravnim ograničenjima. Navedeno je dovelo do unutarnje nesigurnosti određenih država.

Izbjeglička kriza je donijela sigurnosne rizike domicilnom stanovništvu, pa se takav problem ne smije podcjenjivati.

Bez obzira na jačanje granične kontrole u zemljama EU, nije bilo pozitivnog učinka jer se neke zemlje nisu složile oko zajedničkog zauzimanja političkih stavova o zabrani ulaska migranata. U Hrvatsku, kao i u ostale zemlje EU, dolaze izbjeglice koje su u roku od nekoliko dana narušile cijeli nacionalni sustav, koji se pokazao kao nemoćan. Zakon o nadzoru granica, Zakon o azilu i Zakon o strancima u Hrvatskoj, potpuno su usklađeni s europskom pravnom stečevinom, međutim, opet su postojali brojni propusti prilikom registracije izbjeglica kao i otvaranje koridora, što je narušilo sigurnosni i pravni poredak EU.

¹⁷ Tadić, J., Dragović, F., Tadić, T., *Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU*, Polic. sigur. (Zagreb), godina 25. (2016), broj 1, (str. 14-41), mup.hr, 2016., dostupno na: https://www.mup.hr/UserDocImages/PA/onkd/1-2016/jtadic_dragovic_ttadic.pdf (29.11.2018.)

Unija je u navali izbjeglica zakazala te je ostavila države da same odlučuju o pomoći izbjeglom narodu. U slučaju odbijanja pomoći bilo bi narušeno međunarodno i europsko pravo pružanja pomoći prema kojem pomoć mora biti pružana. Hrvatska je imala vremena za pripremu jer je Mađarska najavila zatvaranje granica. U 2015. godini su zbog nepoštovanja europskog prava, koje ne priznaje otvaranje koridora za izbjeglice, na hrvatske granice s drugim zemljama članicama bile postavljene žičane ograde koje su negativno utjecale na ulazak u schengenski prostor. „Glavna anomalija je u tome što se zabranom prolaska izbjeglica krši globalni princip slobode kretanja ljudi, roba i ideja na kome je baziran koncept Europske unije. Svakako je velika anomalija sadržana u činjenicama da u demokratskoj Europi 21. stoljeća imamo nepoštovanje ljudskih prava migranata, a naročito prava na naturalizaciju, kao i porast ksenofobije, i da politiku mržnje prema strancima i susjedima prakticiraju zemlje Zapadne Europe.¹⁸ U 2018. godini broj ilegalnih migranata na određenim europskim rutama je smanjen, posebno na Balkanu. Pojačani su dolasci migranata iz subsaharskog afričkog područja na istočnu rutu i zapadno – mediteransku rutu, dok je na središnjoj ruti, odnosno na Balkanu navala migranata smanjena za 83 % u odnosu na 2017. godinu.¹⁹

Najviše se izbjeglica u 2018. godini doselilo u Srbiju i Bosnu i Hercegovinu kao posljedica liberalizacije viznog režima u Iranu i kurdsog referenduma o nezavisnosti u Iraku. Navedene zemlje iz kojih dolaze migranti su ugrožene političkim konfliktima i siromaštvom. Zemlje preko kojih migranti najčešće dolaze do Srbije su Makedonija, Albanija i Crna Gora, zatim prolaze kroz Bosnu (sve češće se i zadržavaju u pojedinim gradovima, npr. Bihać, Brčko). U Srbiji primaju pomoć i provode neko određeno vrijeme u centrima za izbjeglice, u kojima gotovo jednu trećinu čine djeca koja su prisilno emigrirala sama, bez pratnje roditelja ili članova bliže obitelji. Migrantima su centri privremena odredišta jer im je cilj doći do razvijenijih zemalja zapadne Europe. U centru „Save the Children“ djeci je pružena zaštita i pomoć. U tablici 2. prikazani su statistički podaci o broju migranata Centra za migracije i

¹⁸ Simeunović, D., *Migracije kao uzrok političkih anomalija u Europi*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, NBP - Žurnal za kriminalistiku i pravo, 2015., str. 2.-3., dostupno na: <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-8872/2015/0354-88721503001S.pdf> (30.11.2018.)

¹⁹ Agencije, *Opada broj dolazaka ilegalnih migranata u Evropu*, balkans.aljazeera.net, 2018., dostupno na: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/opada-broj-dolazaka-ilegalnih-migranata-u-evropu> (30.11.2018.)

raseljenost na Balkanu, u Srbiji, po skupinama, za razdoblje od prvih šest mjeseci 2018. godine.

Tablica 2.: Statistički podaci o broju migranata Centra za migracije i raseljenost na Balkanu (Srbija) za razdoblje od siječnja do lipnja 2018. godine

Skupine korisnika, ukupnost korisnika i zemlje porijekla	Razdoblje: siječanj – lipanj 2018.
Odrasli	3.258 (74%), od tog broja: <ul style="list-style-type: none"> • muškarci 2.794 (86%), • žene 464 (14%)
Djeca	1.140 (26%) od tog broja: <ul style="list-style-type: none"> • dječaci 876 (77%), • djevojčice 264 (23%)
Djeca bez pratnje	626 - što je 55% ukupnog broja djece Među djecom koja putuju bez pratnje bilo je: <ul style="list-style-type: none"> • 612 (98%) dječaka i • 14 (2%) djevojčica. Najveći broj djece bez pratnje došlo je iz: <ul style="list-style-type: none"> • Afganistana (51%) i • Pakistana (31%).
Ukupno korisnika	4. 398
Zemlje porijekla	Najveći broj izbjeglica i migranata dolazi iz: <ul style="list-style-type: none"> • Iran (28%), • Pakistan (26%), • Afganistan (17%), • Irak (17%).

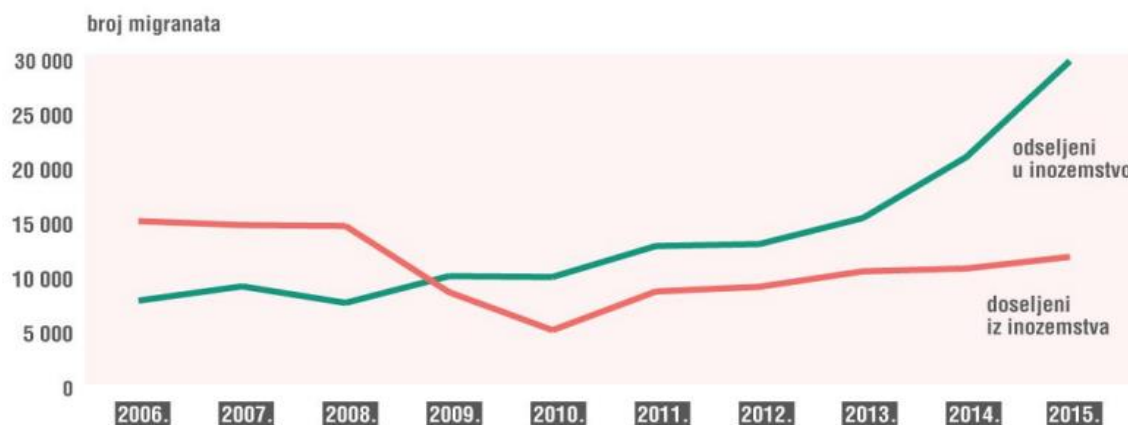
Izvor: izradio autor prema: Danas.rs, *Društvo; Broj dolazaka izbjeglica i migranata u Srbiji u porastu*, 2018., <https://www.danas.rs/drustvo/save-the-children-broj-dolazaka-izbeglica-i-migranata-u-porastu/> (30.11.2018.)

U tablici je vidljivo da je ukupan broj migranata u centru, u prvih šest mjeseci 2018. godine dosegao 4. 398 korisnika, od kojeg 24% čine djeca. Više od polovice ukupnog broja djeca su djeca bez pratnje koja su izbjegla iz Afganistana i Pakistana. Uz Afganistan i Pakistan, ostale zemlje iz kojih izbjeglice najviše emigriraju su Iran i Irak.

3. Analiza migracija u Hrvatskoj

U posljednjih desetak godina u Republici Hrvatskoj prevladava trend migriranja stanovništva, posebno mlade populacije koja napušta državu u potrazi za poslom, dakle uzroci migriranja su uglavnom ekonomske prirode. Kroz povijest je stanovništvo migriralo u prekoceanske zemlje poput Australije i SAD-a, dok danas uglavnom odlazi u razvijenije europske zemlje poput Irske, Njemačke, Austrije. U nastavku će, na grafikonu 1., biti prikazani statistički podaci saldo migracija stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom u razdoblju od 2006. – 2015. godine.

Grafikon 1. Saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom u razdoblju do 2006. – 2015. godine

Izvor: DZS, *Međunarodni dan migranata*, 2016., str. 2., dostupno na:

<https://www.dzs.hr/Hrv/important/Interesting/articles/Međunarodni%20dan%20migranata.pdf>

(30.11.2018.)

Na grafikonu je vidljivo da su tamnom linijom prikazane migrantske skupine koje su doselile iz inozemstva, dok je svijetlom linijom prikazan broj odseljenih u inozemstvo. Najveći broj doseljenika u Hrvatsku prevladavao je u razdoblju od 2006. – 2008. godine, nakon čega slijedi pad do 2010. godine. Doseljenici u Hrvatskoj bilježe rast od 2010. – 2015. godine, ali u manjoj mjeri nego u razdoblju do 2008. godine.

Tendencija rasta iseljavanja Hrvata u inozemstvo ima uzlazni trend od 2006. do 2015. godine. U 2015. godini iseljenici dosežu visok broj od čak 30 000, što je ogromna razlika u odnosu na 2006. godinu kada je iseljenika bilo oko 7000. „Ako promatramo broj odseljenih osoba iz Hrvatske u 2015. po županijama, na prvom je mjestu Grad Zagreb, sa 17,0% ukupnog broja odseljenih, a zatim slijede Primorsko- -goranska županija, s 8,6%, i Zagrebačka županija, sa 7,7%.“²⁰ U odnosu na spol brojčano se u 2015. godini više iseljavaju muškarci nego žene i to u susjedne zemlje, u Njemačku (12 000 iseljenih), Austriju (oko 3000 iseljenih u 2015.), Italiju (oko 2000 iseljenih) te u ostale europske zemlje. Hrvatska je jedna od europskih država iz koje ljudi nakon Drugog svjetskog rata svakim danom sve intenzivnije iseljavaju u inozemstvo, te se smatra da će do 2050. godine postati jednom od europskih zemalja koja će doživjeti očekivani pad stanovništva u iznosu od čak 17 %.²¹ Ostale europske zemlje koje će uz Hrvatsku u budućnosti pratiti trend iseljavanja su Bugarska, Latvija, Moldavija, Ukrajina, Litva, Rumunjska, Srbija, Poljska i Mađarska.²²

3.1. Povijesne i današnje migracije u Hrvatskoj – uzroci iseljavanja nekada i danas

Prvo iseljavanje iz Hrvatske bilo je uzrokovano zbog ratova s Turcima, ali znanstvenici smatraju da se i prije toga veći broj Hrvata iselio u Italiju i Mađarsku, Španjolsku, Portugal te u zemlje Bliskog istoka (kolonije na Kosovu). „Glavni pravac turskog udara išao je preko hrvatskih zemalja zapadno od Drine na Trst s ciljem da se strateški razviju hrvatske zemlje i da se odvoje kršćanske države Mletačka republika i Austrija te tako olakša obuhvat lijevog i desnog krila turske vojske preko Mediterana i kroz srednjoeuropsku niziju.“²³ Međutim, Turci su uspjeli stići do Beča i do Gibraltara ali nisu uspjeli prepoloviti hrvatske zemlje. Dio Hrvata koji je prešao na islam postao je dio turskih vladajućih struktura na području Bosne (bosanskog pašaluka). U ratovima sa Turcima posebno je stradalo stanovništvo na graničnim

²⁰ DZS, *Međunarodni dan migranata*, op.cit., str. 2.

²¹ Dalicom.eu, *Najveća migracija nakon Drugog svjetskog rata: Hrvatska među europskim zemljama iz kojih ljudi najviše bježe*, 2018., dostupno na: <https://dalicom.eu/najveca-migracija-nakon-2-svjetskog-rata-hrvatska-medu-europskim-zemljama-iz-kojih-ljudi-najvise-bjeze/> (30.11.2018.)

²² Jurić, T. *Migracijske i etničke teme*, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, 2017, str. 352.

²³ Đodan, Š., *Raseljena Hrvatska – uzroci i posljedice*, IROS, Zagreb, 2008., str. 141.

područjima, bilo je prisiljeno napuštati domove pa tada počinju seobe hrvatskog naroda iz istočne i srednje Bosne u Slavoniju. Te seobe su trajale do 17. stoljeća.

Slijedeća velika seoba zbila se 1716. godine kada je u Hercegovini ugušen ustanak tamošnjeg pučanstva, te dio naroda kreće za Dalmaciju, Liku i Hrvatsko Primorje (pa se takvi Hrvati nazivaju Bunjevcima), dok se drugi dio stanovništva odseljava pod vodstvom franjevac na područje Bačke i Baranje. Baranjski trokut, na području Mađarske je i danas uglavnom naseljen Hrvatima. Znanstvenici procjenjuju da je u razdoblju od 16. – 18. stoljeća iseljeno od oko 400.000-1.600.000 Hrvata, ali se smatra da se jedan dio tog odseljenog stanovništva vratio pa je prva brojka minimalna. Ti su se Hrvati naseljavali u Mađarskoj, Austriji, Rumunjskoj, Italiji, Slovačkoj i Češkoj, pa danas u tim zemljama žive kao nacionalne manjine.

U drugoj polovici 19. stoljeća dolazi do masovnog vala iseljavanja Hrvata. Godine 1880. iz Hrvatske se iselilo oko 80 000 stanovnika, zbog teških ekonomskih prilika, političkog ugnjetavanja, prodiranja kapitalizma te zbog osiromašenja seoskog stanovništva. Kapitalizam je uzrokovao prezaduženost i neimaštinu seljaka, gradovi su postajali nerazvijeniji zbog slabog razvoja industrije, što je utjecalo na smanjenje mogućnosti zapošljavanja. Osim navedenog, došlo je i do političkog progona Hrvata, pa tek tridesetih godina 20. stoljeća dolazi do buđenja, kada počinju pružati otpor tuđinskim vlastodržcima koji su pojačavali pritisak i sistemsko tlačenje zbog čega je došlo do iseljavanja. Hrvati se tada sele u industrijski razvijene zemlje koje su prihvaćale novu radnu snagu (većinom Amerika) kojoj se obećavalo plaćanje putnih troškova i potpisivanje ugovora o radu. Tada je hrvatska vlada bila prisiljena poduzeti mjere kojima se regulirao iseljavanje, pa je 1883. godine donijela Zakon o emigraciji u Hrvatskoj i Slavoniji. Zakon nije imao znatnije djelovanje pa je 1901. godine ukinut. Baš te godine je hrvatska prekomorska emigracija postala najbrojnija. „Teške političke i ekonomske prilike koje su od 1840. – 1910. vladale Hrvatskom i stimulirale iseljavanje pratila je intenzivna mađarizacija i germanizacija koja je nastojala promijeniti nacionalni sustav Hrvatske i ugušiti svaku pomisao o hrvatskoj samostalnosti. To je doseglo kulminaciju za vrijeme vladavine bana Khuena Hedevaryja.“²⁴ O jačini intenziteta *prodiranja doseljenika u Hrvatsku* najbolje svjedoče podaci o broju Mađara (od 1840.-1910. broj je povećan s 5 000 na 105 000, dok je broj Njemaca s 13 000 skočio na 136 000). Tako je u Hrvatskoj broj stanovnika

²⁴ Ibidem, str. 148.

povećan 1910. godine na skoro tri milijuna stanovnika koji su zbog niže stope porasta industrije bili prisiljeni napustiti zemlju. *Valovi iseljenika odlaze* u Ameriku (posebno na područje Pittsburga, Kaliforniju), dok se u vrijeme Prvog svjetskog rata doseljavaju na područje južne Amerike, u Argentinu, Brazil, Čile, Kolumbiju, Boliviju, također naseljavaju Australiju, Novi Zeland, jedan dio Hrvata (oko 7 000) naselio se i na područje Južne Afrike (Durban i Johhanesburg). Do Prvog svjetskog rata sa područja Dalmacije iselilo se oko 75 000 stanovnika, točnije sa Brača i Hvara, Makarske, Dubrovnika, Knina i Sinja. U Tablici 3. nalazi se prikaz iseljenog stanovništva iz Hrvatske u razdoblju od 1899. – 1913. godine.

Tablica 3.: Iseljeno stanovništvo iz Hrvatske od 1899. – 1913.

Godina	Broj iseljenih osoba
1899.	4195
1900.	4170
1901.	7879
1902.	11057
1903.	13488
1904.	4848
1905.	27142
1906.	24726
1907.	25493
1908.	5045
1909.	13441
1910.	16104
1911.	8215
1912.	15979
1913.	13000

Izvor: Izradio autor prema: Đodan, Š., *Raseljena Hrvatska – uzroci i posljedice*, IROS, Zagreb, 2008., str. 150.

Podatke iz Tablice 3. je prikupio Hrvatski zemaljski statistički ured u Zagrebu, prema kojem je iz Hrvatske od 1899. – 1913. iseljeno ukupno 186.573 osobe. Najveći broj odseljenika nastanio se na područje Amerike.

U Tablici 4. prikazani su podaci o broju iseljenika iz Dalmacije i Hrvatskog Primorja u razdoblju od 1924. – 1929. godine.

Tablica 4.: Broj iseljenika iz Dalmacije i Hrvatskog Primorja od 1924. – 1929.

Godina	Broj iseljenika iz Dalmacije	Broj iseljenika iz Hrvatskog Primorja
1924.	3008	1500
1927.	3652	700
1928.	3509	2850
1929.	3120	2100

Izvor: Izradio autor prema: Đodan, Š., *Raseljena Hrvatska – uzroci i posljedice*, IROS, Zagreb, 2008., str. 151.

Glavni uzroci iseljavanja stanovništva do 20. stoljeća leže u nepovoljnom političkom razdoblju Hrvatske, loš razvoj gospodarskih prilika koje su poticale emigracije, hrvatsko stanovništvo bilo je nesigurno po pitanju perspektive razvitka u vlastitoj domovini pa se odlučilo na odlazak u prekomorske krajeve. U slučaju bolje gospodarske situacije u 20. stoljeću, do 1980. godine, Hrvatska bi imala oko 5 milijuna stanovnika, međutim veliki broj je odseljen u susjedne zemlje u potrazi za poslom. Zemlje koje su nudile bolje poslovne mogućnosti i normalnije uvjete življenja bile su Njemačka, Švicarska, Švedska, Francuska, Belgija. Zbog trajno loših investicija, sloma gospodarskog razvoja i niske stope zapošljavanja, zbog stvaranja stare Jugoslavije, dolazi do velikih migracija, natalitet je bio u padu.

3.2. Emigracije od 1991. godine do danas

Od 1991. godine, točnije od državnog osamostaljenja dolazi do Domovinskog rata agresije na Republiku Hrvatsku. „Obično se splet događaja označenih agresijom u razdoblju od 1991. – 1997. označuje složenicom: jugoslavenska kriza kod se postavljaju pitanja tko je agresor i tko je žrtva.“²⁵ Agresorom se promatrala Jugoslavija koja je formalno 1992. godine nestala, kao i vojska JNA. Tada su Srbija i Crna Gora činile Savez, ali je Srbija bila nadmoćniji komunistički vrh, pa se smatra glavnim agresorom Domovinskog rata. Žrtve, okupirana područja, su bile Hrvatska o Bosna i Hercegovina koje su u to ratno vrijeme izgubile velik broj stanovnika, neki su emigrirali a neki postali ratnim stradalim žrtvama.

²⁵ Rogić, I., Čizmić, I., op.cit., str. 267.

U razdoblju od 1991. godine do 2001., kada je objavljen popis stanovništva, Hrvatsku je napustilo 11 % stanovništva (491 629 ljudi). S obzirom na to da je u navedenom razdoblju na području Hrvatske bio registriran velik broj izbjeglih Srba, točnije 1996. taj broj je iznosio 314 689 ljudi, pretpostavlja se da je srpsko izbjeglištvo organizirala srpska okupacijska vlast. Dakle odseljenička izbjeglička skupina srpskog porijekla je bila najbrojnija. U ratu su najviše stradala granična područja sa Srbijom i Bosnom i Hercegovinom. Stanovništvo je uglavnom emigriralo u susjedne zemlje Europske unije, Australiju, Novi Zeland, ali najviše u SAD.

Prije pristupanja Europskoj uniji Hrvatska se morala opredijeliti za demokraciju i tržišno gospodarstvo, formalno je deklarirala svoju neovisnost te je započela postupak izdvajanja iz jugoslavenske federacije u jesen 1991. godine. Dvadesetak godina kasnije Hrvatska je potpisala ugovor o pristupanju i očekivao se ulazak u punopravno članstvo Unije u srpnju 2013. godine, kada je istinski i postala članicom Unije. Nakon napornog razdoblja političke i ekonomske tranzicije bilo je potrebno promišljati budućnost Hrvatske na novim strateškim osnovama. „Modeli društvenog ugovora, socijalnog razvoja i ekonomskog rasta koji su omogućili, ali i obilježili tranzicijsko razdoblje, iscrpili su svoje povijesne mogućnosti i treba stvoriti nove.“²⁶ Hrvatska načelno nije imala problema s razumijevanjem deklariranih europskih vrijednosti, međutim tranzicijski karakter obilježio je negativnu transformaciju vrijednosti stečenih u prijašnjem socijalističkom i samoupravnom razdoblju društvenog razdoblja dok se nisu se nisu usporedno afirmirale nove vrijednosti, prilagodljivije liberalnom modelu društvenih odnosa i kapitalističkom tržišnom gospodarstvu zasnovanom na privatnom vlasništvu. Hrvatska je tada trebala stvoriti nove temelje za zapostavljene društvene vrijednosti, poput društvene odgovornosti, rada, zapošljavanja, obrazovanja i znanosti, održivosti, poduzetnosti, inovativnosti, multikulturalnosti, kao preduvjeta za ekonomski i društveni napredak.²⁷

U tom prepristupnom procesu bilo je jasno da Hrvatska po pitanju ostvarivanja blagostanja kao prosječno razvijene zemlje EU, mora ostvariti ciljeve koji se odnose na udvostručavanje BDP-a u narednih 15 godina, povećati ukupnu zaposlenost na 75% radno aktivnog stanovništva, povećati broj visokoobrazovanih

²⁶ Puljiz, V., Ravlić, S., Visković, V., *Hrvatska u EU: kako dalje?*, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, Zagreb, 2012., str. 71.

²⁷ Europska analiza za uspjeh i mjerenja u inovativnosti
https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en (24.6.2019)

na 30% aktivne populacije, valorizirati sve razvojne politike, resurse i instrumente koje joj EU može staviti na raspolaganje za ostvarivanje ciljeva. U Hrvatskoj je vladala višegodišnja kriza, ali je hrvatsko gospodarstvo napokon u 2015. godini ostvarilo blagi oporavak koji i nije toliko značajan jer se država i dalje suočava s prekomjernom makroekonomskom neravnotežom i jako niskim potencijalom rasta. Strukturne reforme trebale bi osigurati dugoročno održiv rast gospodarstva, zaposlenost i makroekonomsku stabilnost. U Hrvatskoj je zapošljavanje nužan ali ne i dovoljan uvjet za smanjenje iseljavanja stanovništva, jer je Hrvatska već osjetila razdoblje ekonomskog rasta koji nije stvarao nova radna mjesta pa je stanovništvo opet emigriralo u inozemstvo. Da bi se smanjile nejednakosti potrebno je raditi na promociji uključivog zapošljavanja i na osmišljavanju primjerenih poreznih i socijalno – redistributivnih politika.

3.3. Analiza iseljenih Hrvata u svijetu: Amerika, Australija i zemlje Europske unije

Hrvati su raseljeni po cijelom svijetu, međutim, države i kontinenti u kojima su najbrojniji su: Europa (Njemačka, Austrija, Belgija, Francuska, Švicarska, Švedska, Norveška, Nizozemska, Velika Britanija, Italija), Australija, Novi Zeland, Južna Afrika, Amerika (Kalifornija, Louisiana, Washington, Pennsylvanija, Ohio, Michigan, te dr.), Kanada. U nastavku će biti obrađeno hrvatsko iseljništvo u Americi, Australiji te u zemljama Europske unije.

Hrvati u Americi - Poznato je da su Hrvati nastanjivali Ameriku još u 16. i 17. stoljeću, kada su pomorci i trgovci plovili uglavnom iz Dubrovnika. „U državnom arhivu u Dubrovniku postoje fragmentarni podaci o iseljenicima iz Dubrovnika tijekom tih dvaju stoljeća koji su živjeli u Meksiku, Brazilu i drugdje.“²⁸ U 18. stoljeću Dubrovnik počinje trgovati s američkim zemljama, pa su se i nastanjivali uglavnom na području Haitija i Kube. Amerika je postala potencijalno tržište na kojemu su Dubrovčani vidjeli mogućnost dobre zarade. Po pitanju iseljavanja u Ameriku s hrvatskog kopna poznato je iseljništvo u vrijeme seljačke bune Matije Gupca. Tada je velik broj kmetova bježao pred osvetom feudalaca, uglavnom na područje Georgije

²⁸ Čizmić, I., Sopta, M., Šakić, V., *Iseljena Hrvatska*, Golden Marketing, Zagreb, 2005., str. 27.

u mjesto Ebenezer. Poznato je da su Ameriku nastanjivali i hrvatski misionari u 17. i 18. stoljeću, a neki od njih su bili Ivan Ratkaj i Ferdinand Konščak koji je svoje isusovačke misije provodio u Kaliforniji te se bavio dokazivanjem kontinentalne povezanosti poluotoka Kalifornije s ostatkom kopna. Na svojim putovanjima je nacrtao zemljovid kojim je dokazao svoje tvrdnje što je nakon brojnih dokazivanja prihvaćeno od kraljevske vlasti u Madridu. Osim navedenih misionara bio je značajan i Josip Kundek, rodom iz Ivanića kod Zagreba. Bio je poznat po objavljivanju pjesama pa se tako istaknuo kao hrvatski pjesnik. U Ameriku je otplovio 1838. godine, te je u Indiani osnovao misiju Jasper koja se brinula o katolicima između Jasperra i grada Troya. „Za doseljenike, uglavnom njemačke katolike, osnovao naselja i župe, podignuo crkve i škole. Kao student i kapelan objavio je šest prigodnih pjesama ili budnica na kajkavskome (najpoznatija je domoljubna pjesma Reč jezika narodnoga, 1832), kojima je dao značajan prilog ranoj preporodnoj lirici, te dvije latinske prigodne pjesme. U bečkome misijskom časopisu *Berichte der Leopoldinen Stiftung* (1838–49) objavljivao izvješća o svojem misionarskom djelovanju u SAD-u.“²⁹ Danas u Indijani postoji spomenik ocu Kundeku ispred crkve sv. Josipa u Jasperu. Mnogi su se Hrvati u 19. stoljeću nastanili u Americi sa svojim tradicionalnim zanatom, ribarstvom, u kojem su bili jako dobri te su nazvani pionirima Kalifornije u ribarstvu. Marljivim radom postali su važnim činiteljima ribarske industrije, posebno u San Pedru. Najveće ribarsko poduzeće osnovao je iseljenik s otoka Visa, Martin Bogdanović, pod nazivom French Sardine Company. Tvornica je između dva svjetska rata bila vodeća na području SAD –a. Na području Pennsylvanije nastanili su se prvi doseljenici iz Karlovca. Danas se na tom području nalaze brojne hrvatske župe koje su izgradili hrvatski misionari. Najdjelotvorniji misionar koji je gradio župe bio je Bosiljko Bekavac. Na području Ohio-a živi oko sedamdeset tisuća Hrvata koji su se doselili uglavnom u razdoblju između 1945. – 1970. godine. Nadalje, na to su se područje doseljavale poslijeratne skupine doseljenika, čiji se broj stalno povećava. U svim gradovima u SAD – u, u kojima žive doseljeni Hrvati, postoje ogranci bratskih organizacija i narodni domovi, škole, radijski programi, tamburaški zborovi te druge ustanove koje ujedinjuju Hrvate i promiču hrvatsku kulturu. Danas u Americi žive najpoznatiji sveučilišni profesori, kipari, slikari, književnici, sportaši te dr., koji s ponosom prezentiraju Hrvatsku.

²⁹ Enciklopedija.hr, *Kundek Josip*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34629> (30.11.2018.)

Hrvati u Australiji - Hrvati postaju doseljenicima u Australiji po prvi put sredinom devetnaestog stoljeća. Početkom 20. stoljeća velik broj Hrvata nastanio se u okolici Perth, Boulder – Kalgoorlieja u Zapadnoj Australiji, Sydneyu i Broken Hillu. Nakon Prvog svjetskog rata broj doseljenika se povećao jer su imali puno rodbine kod koje su pristizali. Bio je to kontinent koji je nudio bolje životne uvjete i potpuno drugačiji život nego što je bio u Hrvatskoj. Djelatnosti koje su Hrvati ranije razvili na tom kontinentu bile su vrtlarstvo i vinogradarstvo. Poslijeratni doseljenici koncentrirani su u industrijskim predgrađima glavnih gradova, posebno na području Melbournea i Sydneya. Iako je većina naših ljudi radila nekvalificirane poslove, postepeno se s godinama poboljšao njihov ekonomski položaj pa danas imaju svoje trgovine, restorane, hotele, motele, tvornice te dr. te se smatraju uspješnima. „Velik broj Hrvata postigao je zavidne uspjehe u raznim gospodarskim područjima. O tome svjedoči i potreba za djelovanjem Australian Croatian Chamber of Commerce Inc. – Australsko – hrvatska gospodarska komora čija je zadaća opskrba gospodarskim informacijama i poslovno povezivanje. Ogranci Komore djeluju u gotovo svim većim hrvatskim naseobinama.“³⁰ Jedan od najjačih poduzetnika na području australije je Ivan Domazet koji je vlasnik građevinskog poduzeća „Ivan Homes“, dvaju hotela te poduzeća koje se bavi trgovinom mesa i mesnih prerađevina. Osim Domazeta poznata su braća Bošnjak koja imaju autobusno poduzeće u Sydneyu, Dean Lukina „kralj ulova tune“, dr. S. Klarić koji je predsjednik australsko – hrvatskog društva liječnika i stomatologa u Južnoj Australiji, Tomislav Kačić kao vlasnik ekskluzivne trgovine slatkišima „Kandyland“ te brojni drugi. Po pitanju društvenog okupljanja Hrvati imaju organizacije i klubove koji veže i suradnju naših ljudi na tom kontinentu čine sve jačom i bolje organiziranom. Neke od organizacija su „Napredak“, „Matija Gubec“, „Kralj Tomislav“, nogometna organizacija „Croatia“, Centar hrvatske zajednice u mjestu Rockley i Queensland, sportski klub za boćanje, tenis i košarku „Adeleide“ te brojni drugi. U Adeleideu se nalazi Hrvatski kulturni i informativni ured koji je osnovan u svrhu promicanja hrvatskog nacionalnog identiteta i interesa. Poznat je po tome što uspostavlja odnose s 12 sveučilišta u Australiji s ciljem izvješćivanja australske javnosti o hrvatskom kulturnom naslijeđu. U području hrvatskog školstva u Australiji istakla se Branka Čop koja je autorica brojnih priručnika te je dala veliki doprinos osnovanju hrvatskih škola. U Australiji djeluju

³⁰ Čizmić, I., Sopta, M., Šakić, V., op.cit., str. 196. – 197.

brojne folklorne grupe, koje do izražaja posebno dolaze u posljednjih nekoliko desetljeća, jer organiziraju i okupljaju festivale, radionice za nastavnike hrvatske glazbe i plesa te podupiru osnivanje novih grupa.

Iseljeni Hrvati u zemljama EU - Statistički podaci o nezaposlenosti počeli su detaljnije promatrati 1970. godine kada je počela rasti stopa nezaposlenosti, a posebice 1980-ih te 1990-ih godina. „Naime, nezaposlenost se, posebno u Europi, naglo povećala nakon naftnog šoka 1973. godine. Od tada se kod svake naredne konjunktore nije uspjelo vratiti “tlo pod nogama” izgubljeno prethodnom recesijom, pa se nezaposlenost, s manjim oscilacijama, zadržala na visokoj razini sve do 90-tih godina.“³¹ „Nezaposlenost je stanje u kojemu se dio radno sposobnih članova društva ne može zaposliti primjereno svojim sposobnostima i kvalifikacijama, uz uobičajenu plaću. U nezaposlene se ubrajaju i svi članovi društva koji su djelomično zaposleni, ali njihova radna snaga nije u punoj mjeri iskorištena, ne rade puno radno vrijeme i nemaju primanja dostatna za normalno uzdržavanje.“³² Nezaposlenost nije ravnomjerno raspoređena unutar populacije što je jedan od uzroka migriranja stanovništva u zemlje koje nude zaposlenje.

U današnje vrijeme stanovništvo masovno napušta Hrvatsku i odlazi u zemlje koje obećavaju bolje uvjete za život, veće mogućnosti zapošljavanja. Navedena situacija je potaknuta ekonomskom krizom koja je izbila 2007. godine. „Državni zavod za statistiku objavio je službene podatke o migracijama i iseljavanju za 2016. godinu. Prema njihovim podacima u Hrvatsku je iz inozemstva doselilo 13.985 osoba, a u inozemstvo je odselilo 36.436 osoba. Najveći broj odselio je u Njemačku – njih 56,1 %. Slijede BiH (7,7 %), Austrija (6,1 %), Irska (5,5 %) i Srbija (4,4 %). Samo se u Njemačku lani doselilo 54.245 osoba iz Hrvatske, dok je 2014. u Njemačku odselilo 57.006 Hrvata. Prema podacima Saveznog zavoda za statistiku u Wiesbadenu, u Njemačku je od 2013. do danas odselilo 180.000 hrvatskih državljana. Osim Njemačke, Hrvati masovno odlaze u Irsku, Austriju, Italiju te ostale zemlje.“³³ Državu

³¹ Kerovac, N., *Kako mjeriti nezaposlenost*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, 1999., dostupno na: www.hrcak.srce.hr (29.11.2018.)

³² Bejaković, P., *Nezaposlenost*, Financijska teorija i praksa, 2003, 27 (4), 659-661, dostupno na: <http://www.ijf.hr/pojmovnik/nezaposlenost.htm> (30.11.2018.)

³³ Index.hr., *Iz Hrvatske se više ljudi iseljava nego za vrijeme rata: Objavljeni službeni podaci! Hrvati su ponovo postali izbjeglice!*, Novi svjetski poredak, 2017., dostupno na: <http://www.novi-svjetski-poredak.com/2017/07/22/iz-hrvatske-se-vise-ljudi-iseljava-nego-za-vrijeme-rata-objavljeni-sluzbeni-podaci-hrvati-su-ponovo-postali-izbjeglice/> (30.11.2018.)

u sve većem broju napušta mlađa populacija, u dobi između 20 – 40 godina. Danas visoku stopu nezaposlenosti imaju mladi, do 25 godina.

4. Utjecaj migracija na gospodarstvo i društvo – uzroci i posljedice

Uzroci migracija su brojni ali se jednostavno mogu podijeliti u dvije osnovne skupine faktora.

Uzroci migracija su:

- Potisni faktori (push) - prisutni su u mjestu prebivališta (nezaposlenost, niski prihodi, političke, rasne, vjerske i etničke netrpeljivosti, glad, siromaštvo, ratovi te prirodne katastrofe) i
- Privlačni faktori (pull) – prisutni su u potencijalnim odredišnim destinacijama (privlačni faktori mogu biti bolje prilike za zaposlenje i zaradu, bolji uvjeti života, politička i rasna tolerancija itd.³⁴

Posljedice migracija čine promjene mjesta boravka a to su povećavanje broja stanovnika pa se mijenja struktura stanovništva i njegova distribucija, deficitarna i jeftina radna snaga koja ostvaruje koristi veće zarade emigriranjem jer u društvima prevladavaju velike razlike u plaćama. Osnovna posljedica migracija uključuje promjenu prostora, uglavnom je to migriranje ljudi sa sela, odnosno iz nerazvijenijih sredina u gradove koji predstavljaju razvijena industrijska područja koja su obećavajuća u pogledu boljeg života i pronalaska posla, što čini neke od pozitivnih utjecaja migracija. „Glavni pokretač migracija su ogromne razlike u plaćama, koje postoje između razvijenih i nerazvijenih zemalja u svijetu. Doseljnjem u novu zemlju svog privremenog ili trajnog boravka, imigranti često utrostručuju primanja u odnosu na ona koja su imali u matičnoj zemlji. Upravo ta financijska korist presudna je ne samo u njihovu izvlačenju iz siromaštva, nego i u izlasku iz siromaštva njihovih širih obitelji koje ostaju u matičnim zemljama.“³⁵

Negativni utjecaji migracija uglavnom se povezuju s društvenim odnosima između doseljenika i lokalnog stanovništva (netrpeljivost, ekonomske napetosti, neprihvatanje doseljenika, ističu se prevelike razlike u kulturi naroda, mržnja) pa se Vlade odlučuju na donošenje mjera kojima se regulira broj useljenika te pokušavaju

³⁴ Graovac Matassi, V., *Svjetski dan migracija*, Geografija.hr, 2004., dostupno na: <http://www.geografija.hr teme/svjetski-dan-migracija/> (29.11.2018.)

³⁵ Novi vjetar, *Migracije ubrzavaju rast svjetske ekonomije i smanjuju siromaštvo*, 2018., dostupno na: <http://www.novi-vjetar.com/migracije-ubrzavaju-rast-svjetske-ekonomije-i-smanjuju-siromastvo/> (29.11.2018.)

mjerama i Zakonima utjecati na širenje solidarnosti, humanosti, jednakosti, sloboda i drugih ljudskih prava.

4.1. Ekonomske posljedice

Današnje migracije usmjerene su prema urbanim centrima. To im omogućava globalizacijski proces i starenje stanovništva napose razvijenog svijeta. S druge strane te velike urbane migracije predstavljaju visoko opterećenje infrastrukture i okoliša pa time utječu na kvalitetu života u gradu. Migranti koji dolaze iz zemalja u razvoju, a dolaze u razvijene zemlje šalju kući značajna financijska sredstva. S druge strane zemlja u kojoj borave također ima koristi od ovih imigranata jer popunjavaju deficitarna radna mjesta nižeg stupnja obrazovanja, otvaraju nova radna mjesta kao poduzetnici i na taj način doprinose proračunu te države. Ti imigranti često rade za manju plaću, u lošim uvjetima i među prvima su koji će izgubiti posao u vrijeme krize, što znači da u mnogim zemljama trpe kršenje ljudskih prava i diskriminaciju.³⁶

Početak 21. stoljeća visoko razvijene zemlje OECD-a modificirale su svoje useljeničke sustave. Tu su modifikaciju sprovele zbog potrebe i potražnje za visokoobrazovanim stručnjacima (medicinski, informatički i menadžerski stručnjaci). Ekonomske koristi od ovih migracija za zemlju primateljicu su u povećanju ljudskoga kapitala i osnaživanje potencijala aktivnog stanovništva.

Time dolazi do povećanja intelektualnog kapitala kojim se potiču inovacije i prijenos znanja kao i stvaranje poslovnih mreža. U zemljama iz koje izlaze visokoobrazovani često se njihov odlazak naglašava kao odljev mozgova. Tim odljevom gubi se povrat od ulaganja u njihovo obrazovanje, smanjuje se broj aktivnog i ukupnog stanovništva, remeti se odnos strukture ponude i potražnje na tržištu rada, a dolazi i do pada prirodnog prirasta stanovništva što ima dalekosežne posljedice za gospodarski rast i razvoj zemlje.

Za zemlje odredišta ukoliko se obuhvate ukupne koristi od imigranata, one se očituju u „ublažavanju nepovoljnih demografskih trendova, zadovoljavanju potreba tržišta

³⁶ Bušelić, M. Suvremeno tržište rada, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2017.

rada, održavanju postojeće razine radne snage, rastu produktivnosti, profesionalne pokretljivosti i profesionalnom rastu“.³⁷

4.2. Društvene posljedice

Društvene posljedice migracija su jezične barijere, nedostatak znanja o zdravstvenim uslugama, gubitak socijalnog statusa, diskriminacija i marginalizacija i promjena nacionalne strukture stanovništva. Kristiansen i suradnici (2007) napominju da suočavanje s novim jezikom, kao i novi politički i društveni kontekst mogu biti izuzetno stresni.

Osjećaj samoće i psihosocijalnih problema koji se odnose na niže socijalne položaje, nezaposlenost i pripadnost manjini mogu utjecati na zdravstveno stanje.

Međunarodna organizacija za migracije odredila je zapošljavanje, stanovanje i zdravlje kao socijalne čimbenike migranata u novim sredinama.

³⁷ Skupnjak, K. S., 2008. str. 120.

ZAKLJUČAK

Migracije od čovjekova postojanja podrazumijevaju seljenje, promjene, odnosno bilo kakav oblik privremenog ili trajnog prostornog premještanja ljudi. Odseljeničke skupine mogu se podijeliti na odseljeničtvo žrtava, imperijalno, carsko odseljeničtvo, radno odseljeničtvo, trgovačko odseljeničtvo, političko odseljeničtvo, kulturno i znanstveno odseljeničtvo. Danas se odseljenikom smatraju osobe koje se sele u inozemstvo prvenstveno zbog zarade. Međunarodni dan migranata održava se svake godine 18. prosinca te naglašava potrebu za političkom zaštitom ljudskih prava i sloboda. Migracije se dijele na emigracije (odseljavanje iz domicila) i imigracije (doseljavanje). Oblici migracija su ekonomske migracije (migracije radne snage), trajne i privremene, vanjske i unutrašnje, dobrovoljne i prisilne, političke, moderne migracije u koje danas spadaju suvremene migracije, klimatske migracije te druge. Suvremene migracije su moderne svjetske migracije koje imaju jednu ključnu razliku od ranijih oblika: nacionalne granice na kojima se ograničavaju pokušaji migracija određenih grupa po kvotama koje oblikuju političke snage. Većina suvremenih migracija slijedi ekonomske obrasce. Današnje migracije određene su seobama i povijesnim događajima koji se zbivali prije nekoliko stotina godina, a neke od većih i značajnijih migracija odvijale su se kao i danas na tlu Amerike, Indije, Afrike te Europe. Uzroci migracija su nezaposlenost, niski prihodi, političke, rasne, vjerske i etničke netrpeljivosti, glad, siromaštvo, ratovi te prirodne katastrofe. Negativni utjecaji migracija uglavnom se povezuju sa društvenim odnosima između doseljenika i lokalnog stanovništva (netrpeljivost, ekonomske napetosti, neprihvatanje doseljenika, ističu se prevelike razlike u kulturi naroda, mržnja) pa se Vlade odlučuju na donošenje mjera kojima se regulira broj useljenika te pokušavaju mjerama i Zakonima utjecati na širenje solidarnosti, humanosti, jednakosti, sloboda i drugih ljudskih prava. Svjetske migracije su se počele razvijati nakon Drugog svjetskog rata kada su postale masovne te su izazvane negativnim potisnutim faktorima (glad, neimaština, zapošljavanje, obrazovanje, ratovi). Isti faktori utječu i na današnje migracije stanovništva. Za primjer suvremenih migracija mogu se navesti migracijski tokovi od sjeverne do južne Amerike, koje su bile karakteristične i u vrijeme industrijalizacije. Osim američkih migracija za primjere svjetskih suvremenih migracija uzimaju se migracije na prostoru Europe. Ukupan broj migranata u svijetu u 2000. godini iznosio je 175 milijuna, od čega je najveći broj migranata pripadao regiji

Europa, zatim regiji Azija, Sjevernoj Americi, Africi te Oceaniji i Latinskoj Americi. U razdoblju od 2010. – 2015. godine najveće migracije usmjerene su na području Europe, Afrike i SAD-a. Danas su svjetske migracije masovne, odnosno na granična područja nekontrolirano navaljuju velike mase imigranata, uglavnom izbjeglica pa su države uvele stroge mjere prema istima. Glavni uzroci suvremenih migracija su nezaposlenost te nemiri, ratovi i terorizam. Odseljenici se sele u inozemstvo prvenstveno zbog zarade te zbog ratom zahvaćenih država (odseljništvo žrtava). Radno odseljeničtvo podrazumijeva iseljavanje zbog posla ili zbog zarade. Takvi iseljenici odlaze jer nastoje radom u drugoj europskoj zemlji rekonstruirati životnu perspektivu pa se traže oblici rada koji „obećavaju“. Za zemlje u kojima vlada ratno stanje, zemlje Europske unije predstavlja oazu mira, spasa, sigurnosti i boljih životnih uvjeta. U 2018. godini broj ilegalnih migranata na određenim europskim rutama je smanjen, posebno na Balkanu. Pojačani su dolasci migranata iz subsaharskog afričkog područja na istočnu rutu i zapadno – mediteransku rutu, dok je na središnjoj rutu, odnosno na Balkanu navala migranata smanjena za 83 % u odnosu na 2017. godinu. U posljednjih desetak godina u Republici Hrvatskoj prevladava trend migriranja stanovništva, posebno mlade populacije koja napušta državu u potrazi za poslom, dakle uzroci migriranja su uglavnom ekonomske prirode. Kroz povijest je stanovništvo migriralo u prekontinentalne zemlje poput Australije i SAD-a, dok danas uglavnom odlazi u razvijenije europske zemlje poput Irske, Njemačke, Austrije. U Hrvatskoj je izrađena Strategija razvoja Instituta za migracije i narodnosti – IMIN (Institute for Migration and Ethnic Studies) za razdoblje od 2015. – 2020. godine prema kojoj se definiraju ciljevi za pokretanje društvenog i gospodarskog razvoja u pogledu definiranja i istraživanja svih oblika migracija stanovništva i nacionalnih manjina te u pogledu obrazovanja potrebnih kadrova za rješavanje društvenih i etničkih konflikata. Hrvati su raseljeni po cijelom svijetu, međutim, države i kontinenti u kojima su najbrojniji su: Europa (Njemačka, Austrija, Belgija, Francuska, Švicarska, Švedska, Norveška, Nizozemska, Velika Britanija, Italija), Australija, Novi Zeland, Južna Afrika, Amerika (Kalifornija, Louisiana, Washington, Pennsylvanija, Ohio, Michigan), Kanada. Tendencija rasta iseljavanja Hrvata u inozemstvo ide konstantno uzlaznom putanjom od 2006. do 2015. godine. U 2015. godini iseljenici dosežu visok broj od čak 30 000, što je ogromna razlika u odnosu na 2006. godinu kada je iseljenika bilo oko 7000. U odnosu na spol brojčano se u 2015. godini više iseljavaju muškarci, u susjedne zemlje, u Njemačku, Austriju, Italiju te u ostale europske

zemlje. Hrvatska je jedna od europskih država iz koje ljudi nakon Drugog svjetskog rata svakim danom sve intenzivnije bježe u inozemstvo, te se smatra da će do 2050. godine postati jednom od većih europskih zemalja koje će doživjeti očekivani pad stanovništva u iznos od čak 17 %. Ostale europske zemlje koje uz Hrvatsku u budućnosti pratiti trend iseljavanja su Bugarska, Latvija, Moldavija, Ukrajina, Litva, Rumunjska, Srbija, Poljska i Mađarska. U Hrvatskoj je potrebno izmjeniti javne politike i povećati plaće čime će se utjecati na smanjenje broja iseljenika.

SAŽETAK

U radu se istraživala povijest i suvremenost svjetskih migracija te njihov utjecaj na gospodarstvo i društvo. Migracije su određene kretanjem i promjenom prostora a osobe koje napuštaju domicil iz brojnih razloga nazivaju se odseljencima pa će u radu biti definirane migracije, odseljenici i odseljeničke skupine, vrste i oblici migracija, povijesni razvoj migracija u Americi, Europi i u Indiji te utjecaj migracija na gospodarstvo i na društvo. Danas je emigriranje stanovništva veliki problem, posebno zbog masovnosti uslijed ratnih zbivanja koja utječu na proganjanje ljudi u izbjeglištvo u mirnije zemlje. U drugom dijelu rada bilo je riječi o suvremenim svjetskim migracijama, o njihovom utjecaju na gospodarstvo i društvo, o masovnim izbjegličkim migracijama u Africi u Ruandi te o europskim migracijama kod kojih se u radu fokus stavlja na europske nomade (irske putnike i Rome), na uzroke migracija i na analizu migranata, na migracijsku i izbjegličku krizu na Balkanu. Od balkanskih zemalja posebno je izvršena analiza migracija u Hrvatskoj, nekada i danas.

Ključne riječi: odseljeničstvo, suvremene migracije, svjetske migracije, europske migracije, migracije u Hrvatskoj, izbjeglička i migracijska kriza

ABSTRACT

This labor explore history and modernity of world migrations and their influence on the economy and society. Migration is determined by movement and change of space, and the people leaving the domicile are referred to as migrants for a number of reasons. Migration and disengagement groups, types and forms of migration, historical migration development in America, Europe and India, as well as the influence of migration on the economy and to society. Today, migration of the population is a major problem, especially because of the massive nature of war events that affect the persecution of people in refugees into a more peaceful country. The second part of the labor explore contemporary world migration, their influence on the economy and society, mass migration to Africa in Rwanda, and about European migration, focusing on the European nomads (Irish travelers and Rome), the causes of migration and analysis of migrants, the migration and refugee crisis in the Balkans. From the Balkan countries, the migration analysis in Croatia has been carried out in a special way, even today.

Key words: migration, modern migration, world migration, European migration, migration in Croatia, refugee and migration crisis

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bušelić, M. *Suvremeno tržište rada*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2017.
2. Čizmić, I., Sopta, M., Šakić, V., *Iseljena Hrvatska*, Golden Marketing, Zagreb, 2005.
3. Đodan, Š., *Raseljena Hrvatska – uzroci i posljedice*, IROS, Zagreb, 2008.
4. Puljiz, V., Ravlić, S., Visković, V., *Hrvatska u EU: kako dalje?*, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, Zagreb, 2012.
5. Skupnjak-Kapić, S. *Globalni migracijski trendovi i međunarodna iskustva u provođenju useljeničkih politika*, *Useljenička politika u funkciji razvoja hrvatskog gospodarstva*, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2008.
6. Rogić, I., Čizmić, I., *Modernizacija u Hrvatskoj i hrvatska odselidba*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2011.

Članci:

1. Agencije, *Opada broj dolazaka ilegalnih migranata u Europu*, balkans.aljazeera.net, 2018., (30.5.2019.)
2. Kristiansen M, Mygind A, Krasnik, A (2007). "Health effects of migration". *Danish Medical Bulletin* 2007;54:46-7
3. Bell, M., Ward, G., *Comparing temporary mobility with permanent migration*, *Tourism Geographies*, 2(1) (87-107), 2000. (30.5.2019.)
4. Bejaković, P., *Nezaposlenost*, *Financijska teorija i praksa*, 2003, 27 (4), 659-661, (30.5.2019.)
5. Grabanowski, E., *How Human Migration Works*, *Modern Migration*, HowStuffWorks, 2018., (30.5.2019.)
6. Graovac Matassi, V., *Svjetski dan migracija*, *Geografija.hr*, 2004., (30.5.2019.)
7. Heršak, E., *Poslijeratna migracijska perspektiva Europe*, *Suvremene svjetske migracije*, Centar za istraživanje migracija i narodnosti, Zagreb, 1985., u *Migracijske teme* 1 (1985), (1:5-20), (30.5.2019.)
8. Kerovac, N., *Kako mjeriti nezaposlenost*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, 1999., (30.5.2019.)

9. Kristiansen M, Mygind A, Krasnik, A (2007). "Health effects of migration". Danish Medical Bulletin 2007;54:46-7 (30.5.2019.)
10. Tadić, J., Dragović, F., Tadić, T., *Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU*, mup.hr, Polic. sigur., Zagreb, godina 25. (2016), broj 1, (str. 14-41), (30.5.2019.)
11. Simeunović, D., *Migracije kao uzrok političkih anomalija u Europi*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, NBP - Žurnal za kriminalistiku i pravo, 2015., (30.5.2019.)

Strategije:

1. *Strategija razvoja Instituta za Migracije i narodnosti 2015. – 2020.*, IMIN HR, dostupno na: http://www.imin.hr/c/document_library/get_file?uuid=30f2f076-cfdf-49f1-b108-2b5dda88ed39&groupId=10156 (30.11.2018.)

Internetski izvori:

1. DZS, Međunarodni dan migranata, 2016., dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/important/Interesting/articles/Medjunarodni%20dan%20migranata.pdf> (30.5.2019.)
2. Život Roma u Irskoj; Kako je Irska zaboravila na svoje Rome, Romi.hr, 2017., dostupno na: <http://romi.hr/fokus/hrvatska/kako-je-irska-zaboravila-na-svoje-rome> (30.5.2019.)
3. United nations development programme, UNDP, Human development report 2016, dostupno na: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf
4. Migracije, Ministarstvo vanjskih i unutranjih poslova RH, 2018., dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/migracije/> (30.5.2019.)
5. Svjetske migracije – na jednoj mapi, 2017., dostupno na: <http://unijauprs.org/svjetske-migracije-na-jednoj-mapi/> (30.5.2019.)
6. Najveća migracija nakon Drugog svjetskog rata: Hrvatska među europskim zemljama iz kojih ljudi najviše bježe, 2018., dostupno na:

- <https://dalicom.eu/najveca-migracija-nakon-2-svjetskog-rata-hrvatska-medu-europskim-zemljama-iz-kojih-ljudi-najvise-bjeze/> (30.5.2019.)
7. Društvo; Broj dolazaka izbeglica i migranata u Srbiji u porastu, 2018., <https://www.danas.rs/drustvo/save-the-children-broj-dolazaka-izbeglica-i-migranata-u-porastu/> (30.5.2019.)
 8. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34629> (30.5.2019.)
 9. Mandir, A., Jurasić, D., Iz Afrike u Europu sprema se 15 milijuna migranata!, Večernji.hr, 2017., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/iz-afrike-u-europu-sprema-se-15-milijuna-migranata-1140561> (30.5.2019.)
 10. Novi vjetar, Migracije ubrzavaju rast svjetske ekonomije i smanjuju siromaštvo, 2018., dostupno na: <http://www.novi-vjetar.com/migracije-ubrzavaju-rast-svjetske-ekonomije-i-smanjuju-siromastvo/> (30.5.2019.)
 11. Vitas, Z., Prisilno premješteno 12 milijuna Afrikanaca, Večernji.hr, 2015., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/prisilno-premjesteno-12-milijuna-afrikanaca-1026180> (30.5.2019.)
 12. Sučić, N., Najznačajnije i najveće migracije u novijoj ljudskoj povijesti, Idesh.net, 2015., dostupno na: <http://idesh.net/report/najznacajnije-i-najvece-migracije-u-novijoj-ljudskoj-povijesti/> (30.5.2019.)

POPIS SLIKA

Slika 1.: Procjena neto migracija po porijeklu i destinaciji između 2010. i 2015. godine.....	10
Slika 2.: Izbjeglince iz Ruande.....	12

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Broj međunarodnih migranata u Svijetu i po regijama 2000. godine.....	9
Tablica 2.: Statistički podaci o broju migranata Centra za migracije i raseljenost na Balkanu (Srbija) za razdoblje od siječnja do lipnja 2018. godine.....	17
Tablica 3.: Iseljeno stanovništvo iz Hrvatske od 1899. – 1913.....	21
Tablica 4.: Broj iseljenika iz Dalmacije i Hrvatskog Primorja od 1924. – 1929.....	22

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom u razdoblju do 2006. – 2015. godine.....	18
--	----